

студентів, як-от: точність рухів, концентрація уваги, терпіння, витримка тощо. Саме ці потрібні для вишивання якості особистості стануть корисними вчителям технологій в майбутній педагогічній практиці. Загалом, використання арт-терапевтичних засобів у фаховій підготовці учителів технологій допоможе їм розвинути творчість, емоційний інтелект, комунікативні навички, способи самовираження, а також позитивно позначитися на майбутній професійній діяльності, сприяти збагаченню освітнього процесу в школі.

*Шпортюк С. М.
завідувач навчальної лабораторії
кафедри професійної освіти, дизайну та
безпеки життєдіяльності Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

УКРАЇНСЬКА ВИШИТА СОРОЧКА В КОНТЕКСТІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Традиційні народні художні промисли – це знання та уміння багатьох поколінь майстрів, які багато століть передавали і передають молодому поколінню.

Виникнення вишивкарства – це один із найпопулярніших видів декоративно-прикладної творчості. Первісні культури людства належить створення першого стібка, при з'єднанні частин шкір виготовляючи перший одяг. Створення спочатку кісткової, пізніше бронзової чи сталеві голки сприяла створенню нових способів життя та оздоблення одягу різними вишивальними матеріалами.

Оповідки старожилів свідчать про те, що в Україні цим рукоділлям займалися жінки у селах, монастирях і поміщицьких маєтках. Жінка з давніх-давен одягала сім'ю, ткала килими, вишивала рушники та сорочки,

прикрашаючи їх різними видами орнаментів (сорочок повинно бути кілька як і гаптованих рушників).

Перша книжка «Український орнамент» Олени Петрівни Косач-Пчілки вийшла друком у Києві у 1876 році, що принесла авторці славу першого знавця вишивального мистецтва.

У дослідженні матеріальних культурних надбань українського народу важлива роль належить науковому дослідженню декоративно-прикладної творчості. Серед великої плеяди вітчизняних вчених необхідно назвати Є. Антоновича, В. Горленка, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кару-Васильєву, Л. Оршанського, М. Селівачова, М. Станкевича, А. Руденченко, Д. Тхоржевського, В. Ханко та ін.

Досліджуючи історичний розвиток декоративно-прикладної творчості виокремлюють два основні напрями проводять оволодіння його різними видами: офіційний – школи, училища, коледжі, вищі навчальні заклади та етнопедагогічний – родина, майстри народної творчості й самодіяльні умільці.

Українська вишита сорочка належить до найдавнішого одягу наших пращурів. За княжих часів додільна сорочка, яка була обов'язково підперезана поясом, у певні періоди року була єдиним одягом для жінок. Архівні матеріали підтверджують, що сорочка була без коміра.

Українська сорочка – вишиванка – це наш оберіг. По всій території України був поширений так званий полтавський тип сорочки.

Вишивальними матеріалами слугували полотно, батист, маркізет, шовк фабричного виробництва, а матеріал, яким вишивають – це нитки лляні, конопляні, вовняні, заполоч, шовк, муліне, металеві, срібні та золоті нитки, а також корали, перли, коштовне каміння, бісер, металеві пластинки – «лелітки».

Чоловічі сорочки, у залежності від побутування в різних регіонах України, поділяють на українська, з уставками, із стрілками, із стрілками полтавська, «чумачка», «Лоцманівська», «курта».

На чоловічих сорочках вишивку розташовують на передній частині станка, комірі та понизу рукавів.

Жіночі сорочки поділяють за кроєм на дві групи: сорочки з уставками і без уставок. Уставка – це вишивна частина матеріалу до плеча, що призбирується біля шийного розрізу із станком жіночої сорочки. На західній частині України поряд із основними кроями сорочок поширено кілька місцевих кроїв. Наприклад, бойківська сорочка, яворівська сорочка (Львівщина), «хлоп'янка» (Буковина), «волошка» (Закарпаття).

На жіночих сорочках вишивку розміщують на уставках, рукавах, комірі, пазусі та низу.

Вишивка жіночих сорочок зокрема, Полтавщини характеризується специфічною технікою виконання, колористичною гамою та побудовою орнаменту. На багатьох сорочках можна бачити техніки лиштва, вирізування, зерновий вивід, курячий брід, солов'їні вічка та різні види мережок. Вишивку виконували відбіленими нитками (біллю), як зазначає мистецтвознавець Т.В. Кара-Васильєва – «вишивка білим по білому – предковична загальнослов'янська традиція.

У залежності від напрямку світла стібки вишивки, які покладені під різними кутами то відбивають його, то навпаки вбирають його, тим самим створюючи світлотіньовий ефект.

Геометричний мотив відомий у слов'янській культурі надзвичайно давно. У орнаментиці сорочок рослинні мотиви мають вигляд гілок з листям, що розташовані на рукавах зигзагоподібно або вертикально, прикрашаючи центральну частину рукава. У типологічній групі рослинно-геометричного орнаментів виділяє три «підгрупи».

- а) Мотив «дерева»;
- б) Мотив « ламане дерево»;
- в) мотив « гілка».

Аналізуючи та вивчаючи велику кількість вишитих сорочок, досліджуючи літературні джерела можна стверджувати, що сорочки різних

регіонів України мають як історично, так і етнографічну цінність. Надзвичайно пишно оздоблена сорочка багатьом вишивальним технік здійснює не лише мистецьку, а й звичаєву оберегову функцію.

Сучасне вишивальні мистецтво має глибокий зв'язок з традиціями української народної вишивки, зберігає свій духовний зміст і стверджує, що декоративно-прикладне творчість як і народна пісня-це велике надбання нашої багатовікової культури.

Список використаних джерел

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Антонович Є. В., Захарчук – Чугай Р.В., Станкевич М. Є. Львів: Світ, 1999.
2. Кара-Васильова Т. В. Історія української вишивки / Т. В. Кара-Васильова Київ : Мистецтво, 2008. 461 с.
3. Оршанський Л. В. Основи гуцульського художнього деревообробництва: Навчальний посібник / Л. В. Оршанський, П. В. Анріюк. Косів : Писаний камінь; 2002.
4. Радкевич В. О. Технологіч вишивки / В. О. Радкевич, Г. М. Пащенко. [Підручник за ред. Н. Г. Ничкало]. Київ : 1997. 303 с.
5. Титаренко В. П. Вишивальне мистецтво Полтавщини. Полтава : Полтавський літератор, 2021. 268 с.
6. Титаренко В. П. Народні промисли України Навчальний посібник. – Полтава. Видавництво « Полтавський літератор»